

Divokoza – (*Rupicapra rupicapra* L.)

Divokoza – (*Rupicapra rupicapra* L.)

Red parnoprstaša (*Artiodactyla*)

Podred preživara (*Ruminantia*)

Porodica goveda - šupljorožc (*Bovidae*)

Potporodica koza (*Caprinae*)

Rod divokoza (*Rupicapra*)

Vrsta divokoza (*Rupicapra rupicapra*)

- Prema Zakonu o divljači i lovstvu spada u krupnu divljač zaštićenu lovostajem.
- Mužjak – *divojarac*,
- Odrasla ženka koja se jarila – *divokoza*,
- Mlado – *jare, divojarčić, divojare ili kozlić*,
- Mlade ženke do prvog jarenja – *dvizice*,

Rasprostranjenje

- Divokoza živi u mirnim, dalekim i teško pristupačnim planinama cele Evrope (Pirinejima, Karpatima, Alpima, Kavkazu i dr.) osim Skandinavije. U Srbiji iznad kanjona Tare i u planinama Kosmeta kao i u Zlotskoj klisuri i na Velikom Štracu a u Crnoj Gori na Durmitoru, Komu, Vojniku i drugim visokim vrletima.
- U Srbiji, divokoze autohtono naseljavaju kanjon reke Drine, (deo planine Tare) Moku Goru, Prokletije, Koritnik i Šar - planinu. Osim toga, 60 - tih godina XX veka je potpuno uspelo naseljavanje lovišta Štrbac pored Đerdapske klisure, a 80 - tih godina naseljavanje lovišta Lazareva klisura (kod Zlota).

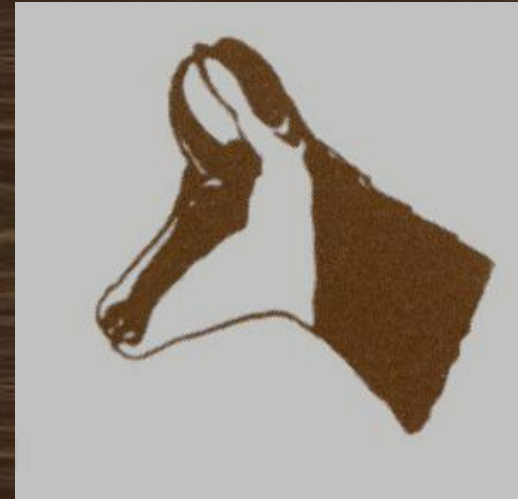
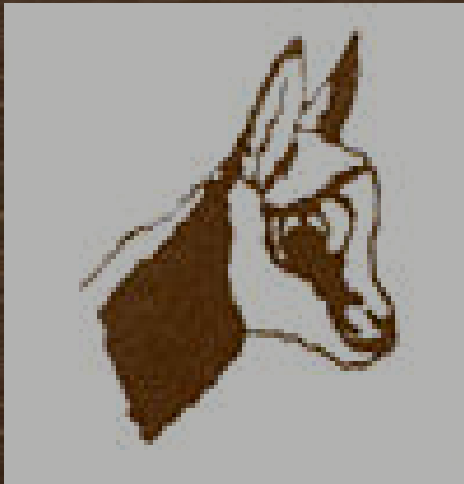
Izgled

- Prostor u kojem divokoza obitava i način života znatno su uticali na njen izgled i građu
- Telo joj je snažnije i zbijene građe. Celi oblik tela pokazuje snagu i osposobljenost za savladavanje teških terena.
- Od kraja septembra pa sve do maja, kada divokoza nosi zimsku dlaku, dolazi do punog izražaja jedinstveni izgled te „lepotice vrleti“. Izražajno lice, crni savijeni rogovi – kuke, gotovo crna boja zimske dlake s izraženom dugom dlakom na hrptu - grebenu, posebno kod odraslih mužjaka, poznatu pod nazivom brada ili peraja, ističu svu lepotu ove planinske divljači.
- Divokoza je visoka do 75 cm, dugačka do 110 cm. Rep je dug oko 8 cm. Mužjak ima kraći i deblji vrat i zbijenije je građe od ženke, koja je vitkija. Mužjak teži do 45 kg, divokoza 35 kg. U mladosti brzo raste, tako da pred kraj prve godine života dostiže 50 do 60 % od ukupne težine. Najteža je u septembru i oktobru.

Divojarac u zimskoj dlaci

Divojare, jednogodišnja koza, ženka koza i mužjak jarac

Izgled

- Letnja dlaka divokoze je svetlosmeđa i u nijansama od svetlo žute do žuto-kafene, s tamnom prugom uzduž celog hrpta – grebena na leđima. Noge su takođe tamnije boje. Može biti znatnih razlika u boji krzna među životinjama u jednom krdu, a kozlići su uvek tamniji od odraslih grla.
- Zimska je dlaka tamna do potpuno crna. Gornji deo glave od rogova do nosa, obrazi i deo vrata, a i deo oko repa, „ogledalo“, sivkasto-belo je do svetložuto. Na glavi od temelja rogova između čela i obraza pa sve do nosa proteže se tamna pruga. Najupečatljiviji deo krzna je u zimskoj dlaci tzv. peraja ili brada. Čine je najduže dlake na hrptu, a najlepše i najduže su u decembru, kad mogu biti i duže od 20 cm, i dragocen su lovački trofej za šešir.

Divokoza sa divojarićima u letnjoj dlaci

Divokoza sa jaretom koje sisa, i divokoze sa zimskom dlakom

Stanište

- Iako je planinska divljač, u poslednjih 100 godina prilagodila se veoma različitim životnim prostorima
- Divokozu danas možemo naći od 400 pa do 3.000 m n.v.
- Živi na područjima od surovih stenovitih do blagih i šumom obraslih planinskih područja
- Zapaža se da pojedine jedinke iz istog roditeljskog krda trajno zauzimaju životni prostor na visinama od 500 do 800 m, dok druge nastanjuju područja iznad 1.500 m n.v.
- Divokoze vole planinske pašnjake i rudine, posebno ako su u blizini sigurna skloništa (klisure, točila, litice ili guste šume) i ako nije uznemiravana
- Dugo se zadržavaju na istim staništima, veličine od 100 do 300 ha, u okviru dnevnih premeštanja, retko više

Stanište na kojem obitavaju divokoze

Stanište

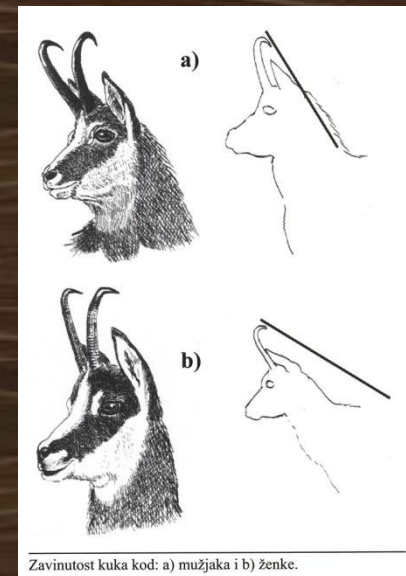
- Stanište divokoze u kanjonu reke Drine, kao i uspešno naseljavanje lovišta Štrbac potvrđuju da za život ove vrste nije neophodna velika nadmorska visina.
- Potrebno je međutim da teren bude teško pristupačan i neprohodan, sa obiljem stena i strmih litica.
- Pogodne uslove pružaju i mirne šume sa dosta strmih stena.
- Najčešće naseljavaju šumski pojas ispod visokoplaninskih pašnjaka, a potrebno je da podloga bude kamenita, zbog redovnog trošenja papaka, koji inače brzo rastu.

Staništa na kojima obitava divokoza

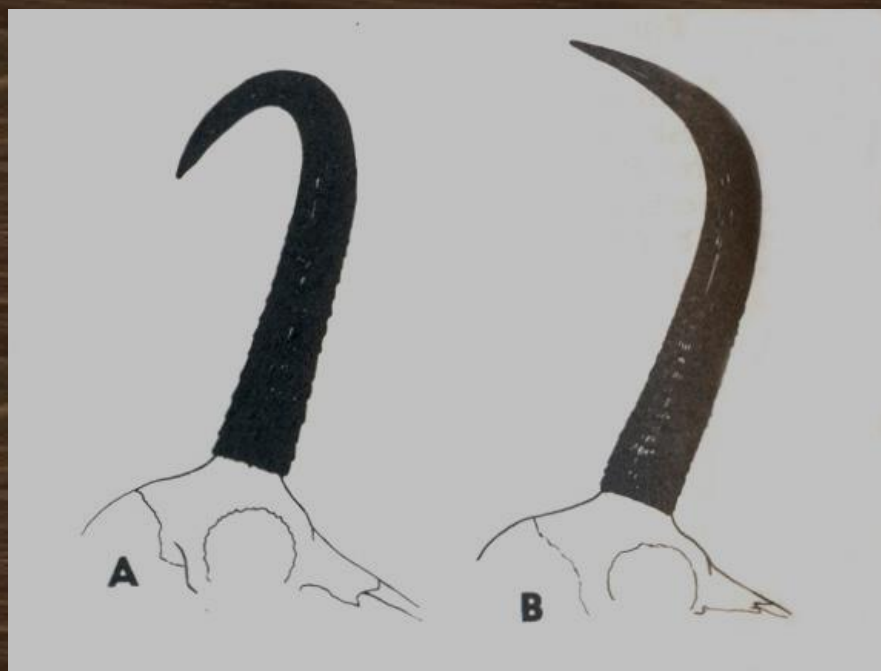
Rogovi

- Rogovi mužjaka i ženke izgledom se mogu razlikovati, ali događa se da se ta razlika ne može uvek utvrditi u slobodnoj prirodi
- Rog je orožnjala koža nastala od belančevina i sumpora, koja u obliku tulca obavija živac i rožište
- Tri su osnovna dela roga divokoze: rožište, živac i rožina.
- Rožište je porozna kost koja je u mladosti mekša, a s godinama postaje sve tvrđa i potpuno ispuni šupljinu rožine. Živac je tanki sluzavi omotač koji povezuje rožište i rožinu.
- Po uglu zakrivljenosti kuke u odnosu prema osi roga i njenoj dužini uglavnom se s velikom sigurnošću može utvrditi pol jedinke. Kuke mužjaka najčešće su više zavinute i duže od kuke ženke.
- Rog divokoze raste celog života, a najviše u prve tri godine

Zavinutost kuka kod: a) mužjaka i b) ženke.

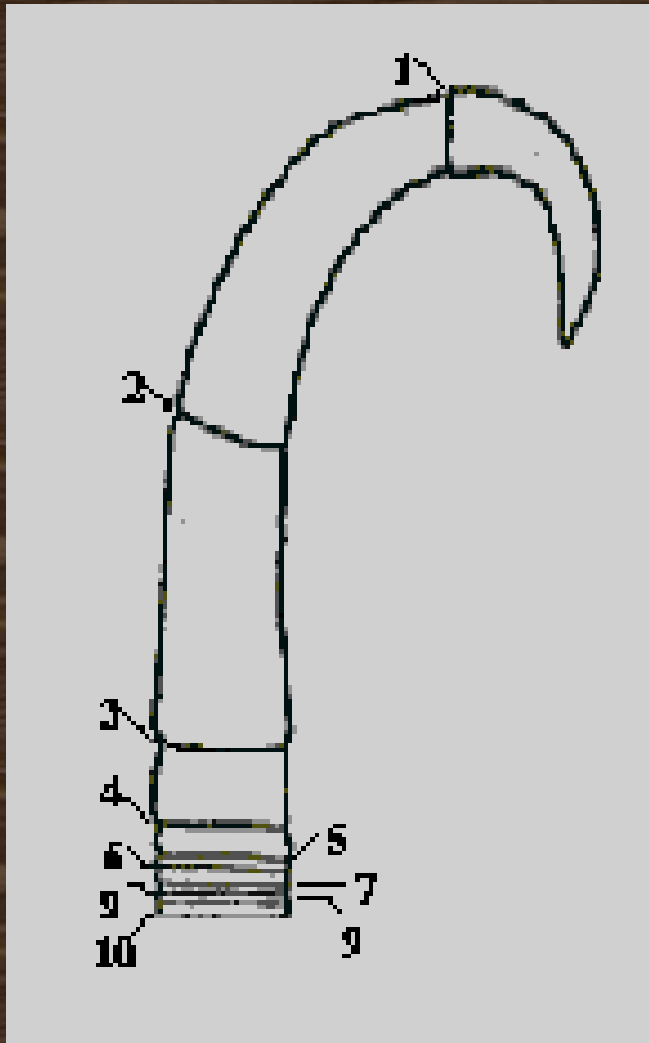
Izgled roga: A - mužjak i B- ženka,

Rast roga do 5 godine starosti

Godovi kod roga divojarca

Hrana divokoze

- U lovištu s divokozama najbitnije je da ima čitave godine dovoljno paše i brsta, jer je divokozi potrebna stalno dostupna hrana, iako nije posebno izbirljiva
- Uglavnom se hrani travama i zeljastom vegetacijom, ali voli brstiti drveće i grmlje (u pomanjkanju hrane ponekad guli i koru stabala, posebno zimi)
- U lovištu valja osigurati nešto šumskog voća i plodova
- Glavno vreme za pašu je jutro i večer
- Zimi je kao i kod svih preživara potrebno osigurati voluminoznu hranu, ali i zrnastu koju posebno voli
- Skromna je u zahtevima prema staništu, iako čitavog dana ponešto odgriza

Divokoze brste iglice četinara

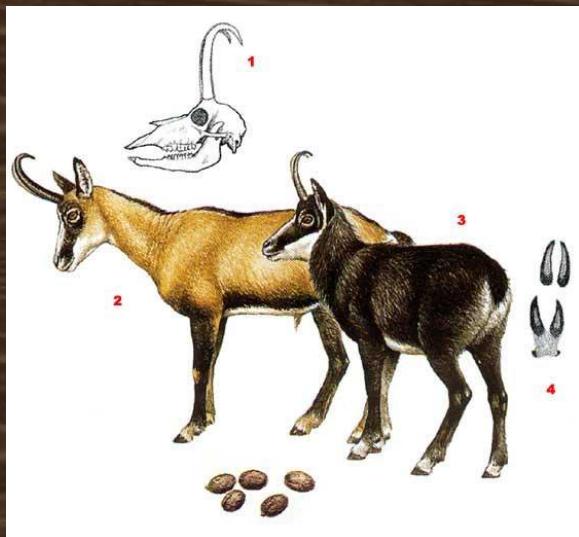
Način života i ponašanje

- Divokoza je uglavnom društvena životinja, prilagođena životu u zajednici, koju čine grla različitog pola i starosti i koja katkada zavise od godišnjeg doba. Najčvršća je veza ženke s podmlatkom (majka-mladunče-jare). U istoj su čvrstoj vezi u zajednici i jednogodišnjaci, uglavnom ženskog pola. Deo mužjaka jednogodišnjaka pridružuje se skupini mlađih jaraca, u kojoj se mogu naći i jarci do deset godina starosti. Stari jarci obično stvaraju posebne zajednice i skriveni provode samački život. Ženkama se pridružuju samo u vreme parenja.

Način života i ponašanje

- Ženkama s kozlićima - jarićima i jednogodišnjacima leti se pridružuju srednjedobne i stare ženke koje ne vode mlade, a više manjih takvih skupina može stvoriti veće zajednice, krda, od više desetaka grla. U tim zajednicama, koje su na okupu sve do početka parenja često se mogu videti i mlađi mužjaci.
- Pri napuštanju mesta zbog opasnosti, krdo uvek vode koze, pre mlade nego stare, čiji se položaj u vođstvu često menja. Kad krdo beži pred opasnošću, uvek su na čelu koze, zatim slede jarići, a tek na kraju mužjak.

Razmnožavanje

- Divokoza, kao i velika većina životinja u prirodi, pari se jedanput godišnje.
- Parenje ili prsk događa se u novembru i decembru i traje 3 do 5 nedelja.
- Oba pola postaju polno zrela posle 1,5 godina života.
- Većina ženki donosi na svet prve mlade tek u 3.-4. godini života.
- Mužjaci se pare tek od 4. godine.
- Najviše ženki okupljaju srednjodobni jarci u punom naponu snage, dok stariji jarci obično odvajaju pojedine ženke i tek kad ih oplode traže nove.
- Celo vreme parenja protiče naizgled prilično mirno. Veoma su retke borbe među mužjacima. Jedino se mogu sukobiti dva jednako snažna jarca, pri čemu su moguće ozlede.

Razmnožavanje

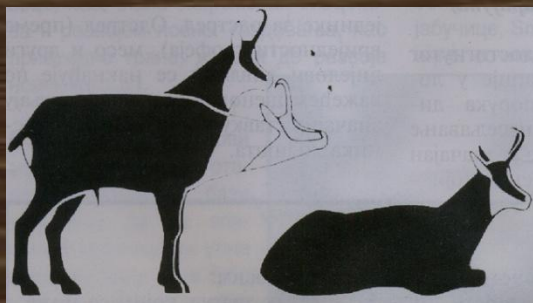
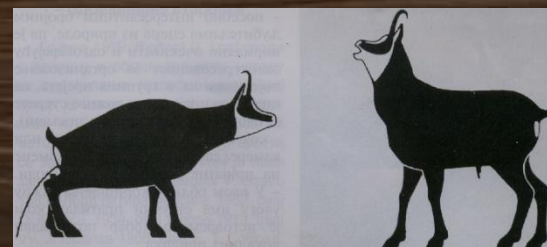
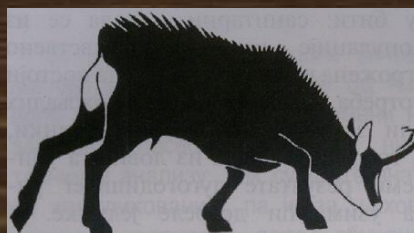
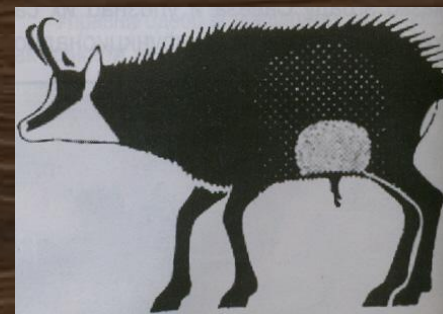
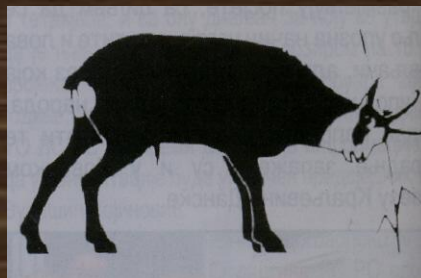
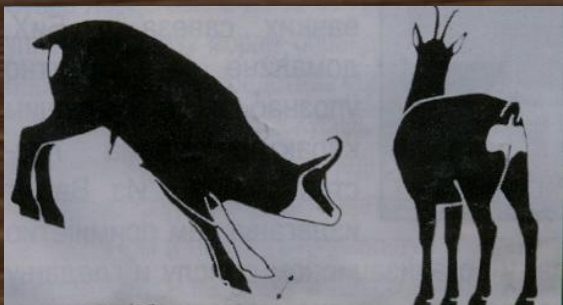
U planinama parenje počinje početkom novembru, a na vrhuncu je oko 20. do 25. novembru, ali se može produžiti i celi decembar. Što je vreme hladnije i vremenske prilike nepovoljnije, parenje je intenzivnije i teče brže.

Za vreme parenja, jarcu nabreknu dve zaušne žlezde, a često urinira i natapa krzno oko polnog organa urinom i sekretom karakterističnim sa intenzivnim mirisom. Veoma se slabo hrani pa može izgubiti do 30% težine.

Nakon oplodnje ženka nosi plod prosečno 22 - 24 nedelje (150-170 dana) i od polovine maja do polovine juna najčešće ojari jedno, a ređe dva jareta. Jarad sisaju sve vreme do početka novembra.

Aktivnosti mužjaka i ženke u periodu reprodukcije

Prirodni neprijatelji i bolesti

- Prirodni neprijatelji svih uzrasta divokoza su: vuk, ris i šakal, a lisica i orao ugrožavaju samo jariće - kozliće, posebno u prvim danima života. Zbog uznemiravanja nepoželjne su i divlje svinje.
 - Osim prirodnih neprijatelja, uznemiruju ih, ugrožavaju i prisiljavaju na napuštanje staništa i turisti, planinari, ali su najviše ugrožene od lavina i smanjenja staništa u kojima im nije obezbeđen mir.
 - U staništima gde obitavaju divokoze može se uzgajati muflonska divljač, koja je agresivnija i divokoze uzmiču pred njom.
- Posebno treba voditi računa o preventivi staništa jer zarazna šuga i keratokonjuktivitis (divokozje slepilo) mogu da ugroze celu populaciju.

Uspeh lova na divojarca zavisi od dobre kondicije lovca, odlične opreme (lovački karabin sa snajperom, dobar dvogled, dobra municija), i precizno oko lovca

Lov divokoza privlačenjem - prikradanjem

Pravi lovački doživljaj koji iziskuje velike napore da se dođe do vrednog trofeja

HVALA NA PAŽNJI!

